

Novruz gəllir, yaz gəllir

Baharın müjdəcisi—Novruz

Novruz xalqımızın milli və tarixi bayramıdır. İlkərin sınağından çıxıb bu günümüzə əsl bayram ovqatı ilə gələn Novruz xeyirlə şərin üzərində qurulmuşdur. Bu, qədim el bayramının kökü çox əski zamanlara gedib çıxır. Yazın gelişini fərhəle qeyd etmək üçün Novruz adlanan bu təntənəli günlərin varlığı haqqında ilk yazılı məlumat eradan əvvəlki illərə aiddir. Novruzun yaranması Güneş təqvimi ilə bağlıdır və Novruz həqiqətən də ilin dəyişməsi deməkdir. Novruzun heç bir dincə əlaqəsi yoxdur. O, xalqımızın məişəti, adət-ənənəsi, gün-güzərani, həyat tərzi, təfəkkürü, intellektual səviyyəsi ilə qırılmaz tellərlə bağlı olub. Novruz nəsildən-nəsilə, əsrəndən-əsrə keçərək milli bayram və xalq mərasimi kimi yaşamaqdır.

Doğrudur, sovet hakimiyyəti illərində bizim bir çox milli dəyərlərimizə qarşı səlib yürüşü yeridildi. İnsanları dinindən, imanından, adət-ənənəsindən, milli mənsubluğundan ayırmak üçün baş altı gedən qadağa və təzyiqlərin bir zərbəsi də təbii ki, Novruza dəydi. Təzyiqlərə, qadağalara baxmayaraq xalqımız Novruzu qəlbindən çıxarıb atmadı. Acılı-ağrılı zamanın vahiməsinə boyun əyməyən xalqımız Novruzu yaşıatdı. Rəsmi tədbirlərdə onun adını dəyişdirib gah «Yaz bayramı», gah «Bahar» bayramı hesab edərək xalq öz Novruzunu məhəbbətlə qarşılıyb ehtiramla keçirirdi. Hər evdə şekerburası, paxlavaları bişirilirdi, bayram plovu süzlürdü, səməni göyərdilirdi, həyətlərdə səliqə-sahman yaradılırdı, tonqal yandırılırdı.

Qəzetimizin öten sayılarının birində qeyd etmişdik ki, Novruz bayramı birləş, sülh, barışq, qardaşlıq bayramı, xalq şənliyidir. Qədim dövrlərdən bəri xalqımız Novruzu yeni ilin başlangıcı hesab etmiş, onu bolluq, bərəket və firavanlığın əzəli kimi rəmzi ləşdirmişdir.

Novruz inanclarının əsasında insana, təbiətə həyat veren dörd məqəddəs çərşənbə—Su, Od, Yel və Torpaq mövcuddur. Çərşənbələrdə də xalqımızın adət-ənənələri bu gün də yaşayır.

Novruz ərəfəsində sonuncu çərşənbə Torpaq çərşənbəsidir. Bu çərşənbə xalq arasında «Torpaq çərşənbəsi», «İlxər çərşənbəsi» si adlanır. İlxər çərşənbəsi ayin, etiqad, oyun və şənliklərlə ən zənginidir. Çünkü həmin günün mərasim-

ləri həm suya, həm oda, həm yelə, həm də torpağa inamı əks etdirir. Həmin gün insanlar torpaq sahələrinə çıxır, torpağı temizləyir, bostan və dirriklərdə müxtəlif ayınlar, küləvi şənliklər keçirir, əmək nəğmələri oxuyurlar. Bu çərşənbənin axşam şənlikləri daha gur olur. Evlərdə üzərlik yandırılır, tonqallar qalanır, məşəllər yandırılır, qurşaq atılır. Axır çərşənbə xalq tamaşaları ilə də zəngindir. Bnlardan biri də «Kosa-kosa»dır. Bu tamaşa oxunan nəğmələr xalq arasında indi də məşhurdur.

**A kosa-kosa, gəlsənə,
Gəlib salam versənə,
Çömçəni doldursana,
Kosanı yola salsana.**

Novruzun ən böyük attributlarından biri hesab olunan səməni də heç şübhəsiz ki, yazın gelişindən xəber verir. Bayram ərəfəsində səməni göyərtmək Novruzun ən müqəddəs ayinidir. Səməni müqəddəs sayılmış, xoşbəxtlik gətirən amil kimi tərənnüm edilmişdir.

Lakin xalqımızın ən qədim bayramlarından olan Novruz şənlikləri 1991-ci ilin oktyabrında müstəqilliyinə qovuşan Azərbaycanda yaşanan zidiyyətli proses Novruzu əsl xalq bayramı kimi yüksək əhval ruhiyyədə keçirilməsinə imkan vermir. Yalnız ulu öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə 1993-cü ildə respublika rəhberliyinə qayıdışından sonra Azərbaycanın üzləşdiyi bir sıra müsibətlərin qarşısı alındı. Ölkədə ictimai-siyasi sabitlik təmin olundu, maddi rifah halı ilə ilə yaxşılaşan xalqımız Novruz bayramını yüksək əhval ruhiyyədə qeyd etməyə başladı. Ulu öndər

1994-cü ilin yazından başlayaraq hər il Azərbaycan xalqını Novruz bayramı münasibətə təbrik etdi, ümumxalq şənliklərinə qatılaraq xalqımıza ikiqat sevinc yaşatdı, ölkə vətəndaşlarına Vətənin çiçəklənməsi namına birilik, həmrəylilik, saflıq və təmizlik arzuladı.

Hər bir məsələdə ulu öndərin ideyalarına tapınan Prezident İlham Əliyev milli mədəniyyətin, mənəvi dəyərlərin qorunmasında, inkişaf etdirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atır. Bu dəyərlər Prezident İlham Əliyevin xalqımıza Novruz təbriklerində bir daha aydın görünməkdədir. Prezident bu bayramı milli irs hesab edir.

Qarşındaki Novruz bayramınız mübarək, əziz qəbələlilərlə!

Aslan CƏLİLOV.

Dogma yurdumuz Azərbaycan yaranişından gözəlliklər məskənidir. Ulu Tanrı bu diyarı yaradanda ona bütün təbii gözəllikləri bəxş etmişdir. Kainatın ən gözəl nöqtəsi doğma yurdumuz Azərbaycan, yer üzərində bol sərvətli məkan vətənimiz, təbii gözəlliklərin, təkrarolunmaz mənzərələrin vəhdət tapıldığı torpaq yenə də Azərbaycandır. Canımız, qanımız olan bu torpaq İlahinin qüdrətindən yaranmış gözəlliklər məskənidir.

Ulu Tanrı bu torpağa o qədər bərəkət bəxş etmişdir ki, yerə düşən hər bir toxum cüccərir, fidanlar göyərir. Zümrüd meşələrimizə, uca dağlara, yaşılmış şəmənlərimizə, gur şəlalə-

zətməyə söz tapa bilmirəm. Güneşin şəfəqləri mavi səmədan süzülərə ruhumuzu oxşayır, qanımız qaynayır, bayram əhval-ruhiyyəsi aylarca bizi tərk etmir.

Novruz bayramı yaz fəslinin ən gözəl günlərinə təsadüf edir. Qədim tarixə malik olan Novruz bayramının özü-nəməxsus adət-ənənələri vardır. Hələ qədimdən xalqımız bu bayramın adət-ənənələrini yaşatmışlar. Bu gün də bayramın atributları, adətləri özü-nəməxsus şəkildə yerinə yetirilir. Keçəl, kosa, səməni, şekerburası, paxlava, badam, püstə və digər şirniyyatlarla bəzədilmiş xoncalar bayram əhval-ruhiyyəsinə bir rəng qatır. Yaşlılığın

Xalqımızın sevimli bayramı

lələrimizə baxanda həyatda yaşamaq eşqimiz coşur-çağlayır, Tanriya dua edərək deyirik: "Şükürler olsun. Allahım! Biz necə də xoşbəxt bəndələrik ki, belə təbii gözəlliklərlə dolu bir diyarda yaşamaq nəsibimiz olmuşdur".

Bütün təbii gözəlliklər doğma Azərbaycanımızı dillər əzbəri etmişdir. Hər fəsildə, hər mövsümde başqa-başqa gözəlliklərlə dolu olur doğma yurdumuz. Gözəlliklər bir-birini əvəz edərək valehedici mənzərələr yaradır. Yayı bir gözəllik, payızı bir rövnəqlik, qışa başqa bir heyranedici mənzərədə olur Azərbaycanımızın. Hələ Yazını demirəm. Yaranişından gözəl olan bu torpağın hər fəsildəki gözəlli bir yana, yazdakı gözəlli bir yana. Yaz fəslində bu torpaqların gözəlliyyinə baxdıraq gözləri尼 çəke bilmirsən, bu gözqamasdırın mənzərələrdən ilham alırsan.

Doğma yurdumuz yazın gelişilə dənə da gözəlləşir. Uzunib gedən yaşılı çəmənlər, boy-boyan verən zümrüd meşələr, dağ-dərə döşündəki bənövşə, süsən, novruz çiçəkləri, quşların cəh-cəhi bu gözəlliye bir rəng qatır. Uzaqdan baxanda yüksək səviyyədə peşəkar bir rəssamin əsərini xatırladır bu mənzərə. Böyük bir zövqlə işlənmiş, təbiətin bütün gözəlliklərini özündə əks etdirən xalıya bənzəyir yurumuzun yazı. Qaranquşların gelişilə təbiət daha da canlanır. Quşların cəh-cəhi insanda yaşamaq, yaratmaq hissələrini gücləndirir, həyat eşqini artırır. Hər fəsli gözəl olan doğma yurdumuzun yazı doğrudan da əsrarəngiz, təkrarolunmazdır. Yaz fəsli gözəlliklərlə yanaşı neçə-neçə bayramlar gətirir diyalimizə. Bayram bayrama, bayramlar gözəlliklərə qarışır. Bu, o qədər gözəl olur ki, heç deməyə, bən-

rəmzi olan səməni bayramın gelişilə bütün evlərdə göyərdilir.

Novruz adətlərindən biri də Çərşənbə günləridir. Novruz çərşənbələri müxtəlif adalarla qeyd olunur. Birinci iki çərşənbə, su və od çərşənbələri arxada qalıb. Üçüncü Yel çərşənbəsinin də özü-nəməxsusluğu vardır. Xalqımız Yel çərşənbəsinin gelişini daha səbirsiliklə gözləyir. Xalq arasında belə bir inanc vardır ki, Yel çərşənbəsi bütün təbiəti, canlı aləmi, kainatı təmizləyir, qara buludları, qara fikirləri, bütün pislikləri yeller əsərek, qova-qova bu dünyadan uzaqlaşdırır. Sonuncu çərşənbə Torpaq çərşənbəsidir. Bu çərşənbədə artıq bütün torpaq, təbiət oynır. Bütünlükə saf, pak olan canlı aləm oyanaraq ruhu təmizlənmiş insanlarla vəhdət təşkil edərək yeni bir dünya yaradır. Torpağın oyanması bütün gözəlliklərin, təbiətin canlanması həyatın davam etməsini göstərir.

İnsan həyatında mühüm rol oyanan bu dörd ünsür su, od, yel, torpaq kainatın varlığını göstərir. Deməli, gündəlik həyatımızda suyun, odun, yelin, torpağın—hər birinin böyük əhəmiyyəti vardır.

Keçəl və kosanın da bu bayramda xüsusi yeri vardır. Bayramı daha da şən keçirən bu iki şəti obraz hələ də xalq arasında sevilir.

Yaşından asılı olmayaq hər kəsde maraq, sevinc doğuran Novruz bayramı xalqımız yaşadıqca yaşayacaq, adət-ənənələri qorunub saxlanacaqdır. Cünki hər bir bayram xalqın qədimliyini, ulu keçmişə, tarixə malik olmasını göstərir.

İlhamə SEYİDOVA,
Qəbələ Rayon Tarix-Diyarşunaslıq Muzeyinin
Kiçik elmi işçisi.